

<https://doi.org/10.26565/2524-2547-2022-64-09>
УДК 336.717.18

Анастасія Андріївна Лагно

аспірант,

Львівський національний університет імені Івана Франка,

вул. Університетська, 1, Львів, 79000, Україна

anastasia_lagno@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-7461-1088>

НАПРЯМИ УБЕЗПЕЧЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ВІД ЗАГРОЗ ЇЇ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ Й УСУНЕННЯ РИЗИКІВ У ЦЬЙ СФЕРІ

Метою даної статті є визначення напрямів забезпечення вітчизняної банківської системи від загроз її фінансовій безпеці (ФБ) й усунення ризиків у цій сфері. Стан банківської системи України свідчить, що її ФБ перебуває під впливом численних загроз і ризиків у цій сфері. Утім, сьогодні відсутня дієва система забезпечення ФБ вітчизняної банківської системи, що пов'язано з відсутністю логічно завершених досліджень із з'ясування сутності і різновидів такої безпеки, виявлення загроз їй і ризиків у цій сфері, належної безпекозабезпечувальної діяльності з виокремленням різнопланових дієвих забезпечувальних заходів і досконалого ризик-менеджменту. Відтак, розв'язання зазначеної проблеми вимагає чіткого визначення складових безпекозабезпечувальної діяльності з забезпечення банківської системи від загроз й усунення ризиків, яка має включати обґрунтований комплекс аналітичних, моніторингових, організаційних та ресурсозабезпечувальних заходів. Важливе місце в забезпеченні банківської системи України від загроз і мінімізації / усуненні ризиків у банківській сфері має належати досконалії банківській інфраструктурі, в якій значущою повинна стати й інфраструктура забезпечення безпеки банківської діяльності. Для повноцінного забезпечення вітчизняної банківської системи від загроз її ФБ й усунення ризиків у цій сфері необхідне повне і своєчасне виявлення загроз не лише ФБ банківської системи загалом, а й її депозитній, кредитній, валютній, інвестиційній, борговій, інфляційній, прибуткотвірній безпекам зокрема. Удосконаленню виявлення загроз ФБ банківської системи та ризиків у цій сфері з метою підвищення рівня її ФБ сприятимуть: розробка й реалізація Концепції забезпечення ФБ банківської системи, здатної адаптуватися до знову виникаючих загроз і ризиків й оптимізувати витрати на забезпечення ФБ банківської системи загалом та її структурних елементів; застосування за проведення моніторингу та аналітичної діяльності системи безпекових індикаторів, визначення їхніх порогових значень і відхилень від них наявних показників функціонування банківської системи для вжиття заходів з забезпечення функціонування банківської системи. Для більш обґрунтованого застосування зазначених індикаторів їх доцільно розбити на цільові групи. Правомірно виокремлювати інституціональні / структурно-інституціональні та монетарні індикатори, індикатори ресурсної, депозитної, кредитної, валютної, боргової, інвестиційної, інфляційної безпеки, фінансового стану, фінансової рівноваги, фінансової стабільності, платіжних систем.

Ключові слова: **загроза, фінансова безпека, банківська система, ризик, ризик-менеджмент**

JEL Classification: E44; E58; G20; G21.

Як цитувати: Лагно, А. А. (2022). Напрями забезпечення банківської системи України від загроз її фінансовій безпеці й усунення ризиків у цій сфері. *Соціальна економіка*, 64, 103-116. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2022-64-09>

In cites: Lagno, A. (2022). Directions of securing the banking system of Ukraine against threat to its financial security and eliminating risks in this sphere. *Social Economics*, 64, 103-116. doi: <https://doi.org/10.26565/2524-2547-2022-64-09> (in Ukrainian)

Вступ. Убезпечення функціонування будь-якого економічного агента, в тому числі комерційного банку (КБ), банківського сектору (БС) і банківської системи загалом можливе великою мірою за повного і своєчасного виявлення / розпізнавання викликів і загроз,

усунення ризиків у цій сфері, позаяк їхній поглиблений аналіз уможливує формування концептуальних засад подальшої розробки обґрунтованої стратегії забезпечення фінансової безпеки (ФБ) банківської системи. У зв'язку з цим особливої уваги набувають пи-

тання розпізнавання, оцінки, попередження / локалізації / мінімізації / ліквідації загроз та управління (усунення) ризиками у забезпеченні ФБ банківської системи України.

Водночас, теоретичне обґрунтування і сучасна практика розпізнавання, оцінки, попередження / локалізації / мінімізації / ліквідації загроз та управління (усунення) ризиками у забезпеченні ФБ банківської системи потребують уточнення і вдосконалення.

Відтак, метою дослідження є визначення напрямів забезпечення вітчизняної банківської системи від загроз її фінансовій безпеці (ФБ) й усунення ризиків у цій сфері. Для цього необхідні чітке визначення складових безпекозабезпечувальної діяльності з забезпечення банківської системи від загроз й усунення ризиків, яка має включати обґрунтований комплекс аналітичних, моніторингових, організаційних та ресурсозабезпечувальних заходів; інфраструктура забезпечення безпеки банківської діяльності; повне і своєчасне виявлення загроз не лише ФБ банківської системи загалом, а й її депозитній, кредитній, валютній, інвестиційній, борговій, інфляційній, прибуткотвірній безпекам зокрема; застосування за проведення моніторингу та аналітичної діяльності системи безпекових індикаторів, визначення їхніх порогових значень і відхилень від них наявних показників функціонування банківської системи для вжиття заходів з забезпечення функціонування банківської системи. Об'єктом дослідження є напрями забезпечення вітчизняної банківської системи від загроз її фінансовій безпеці (ФБ) й усунення ризиків у цій сфері, а предметом – теоретичне обґрунтування і практика забезпечення функціонування банківської системи на цій основі.

Огляд літератури. Питання дослідження ФБ банківської системи загалом та її окремих складових висвітлені в працях О. Барановського (2014, 2020, 2021), Б. Федорущенка (2021), Т. Путінцевої (2020), О. Васильчишин (2018), Р. Вовченка (2016), О. Дубровіна (2020), О. Петрука і А. Петрук (2022), Т. Болгар, О. Сергеева і В. Коваленко (2018), К. Браун і Л. Робінсон (Brown & Robinson, 2016), Ч. Кіма (Kim, 2016). У зазначених працях наводяться авторські бачення ієрархії дослідження даної проблематики, сутності ФБ КБ, ФБ БС і ФБ банківської системи загалом, чинників, що зумовлюють її рівень, викликів, загроз і ризиків у сфері забезпечення елементів банківської сфери.

Х. Хама (Hama, 2017) розглядає питання безпеки з огляду на безпеку держави, суспільну безпеку і безпеку людини.

Детальна оцінка однієї з найважливіших складових ФБ банківської системи – фінансо-

вої стабільності – міститься в працях В. Коваленко, Н. Радової (2019) і Н. Приказюк і А. Погибель (2022).

Передумови виникнення банківської кризи внаслідок реалізації загроз досліджували Дж. Деніелсон, М. Валенсуела і І. Зер (Danielsson, Valenzuela & Zer, 2018).

Утім, комплексне дослідження природи ФБ банківської системи, її складових, класифікації різновидів, застосування комплексу підходів до оцінки її рівня залишається логічно незавершеним.

З'ясуванням сутності зовнішніх і внутрішніх загроз функціонуванню банківської системи та її складових і ризиків у цій сфері присвячено праці таких дослідників, як: Р. Квасницька, І. Доценко, Д. Приступа (2021), Б. Федорущенко (2021), М. Славкіна (2019), Ж. Шило (2019) визначає основні напрями стабілізації банківської системи в умовах ризикової економіки.

Утім, однозначне тлумачення сутності загроз ФБ банківської системи й їхніх різновидів, комплексне висвітлення питань повного і своєчасного виявлення / розпізнавання викликів і загроз, усунення ризиків у цій сфері для підвищення рівня ФБ банківської системи є логічно незавершеними, що ускладнює формування дієвої системи її забезпечення.

Методологія дослідження. У ході дослідження для визначення складових безпекозабезпечувальної діяльності з забезпечення банківської системи від загроз й усунення ризиків, обґрунтування комплексу аналітичних, моніторингових, організаційних та ресурсозабезпечувальних заходів, характеристики інфраструктури забезпечення безпеки банківської діяльності використано методи декомпозиції та узагальнення. Для виявлення загроз ФБ банківської системи загалом, а також її депозитній, кредитній, валютній, інвестиційній, борговій, інфляційній, прибуткотвірній безпекам зокрема і формулювання пропозицій з забезпечення від них застосовано методи логічного аналізу, абстрагування, порівняння, аналогії. Підходи до проведення моніторингу та аналітичної діяльності системи безпекових індикаторів, визначення їхніх порогових значень і відхилень від них наявних показників функціонування банківської системи для вжиття заходів з забезпечення функціонування банківської системи базуються на методах структурного та компаративного аналізів й експертних оцінок.

Основні результати. Безпекозабезпечувальна діяльність з забезпечення банківської системи від загроз й усунення ризиків має включати такі заходи (рис. 1), що уможливить визначення конкретних осіб, які повинні їх здійснювати.

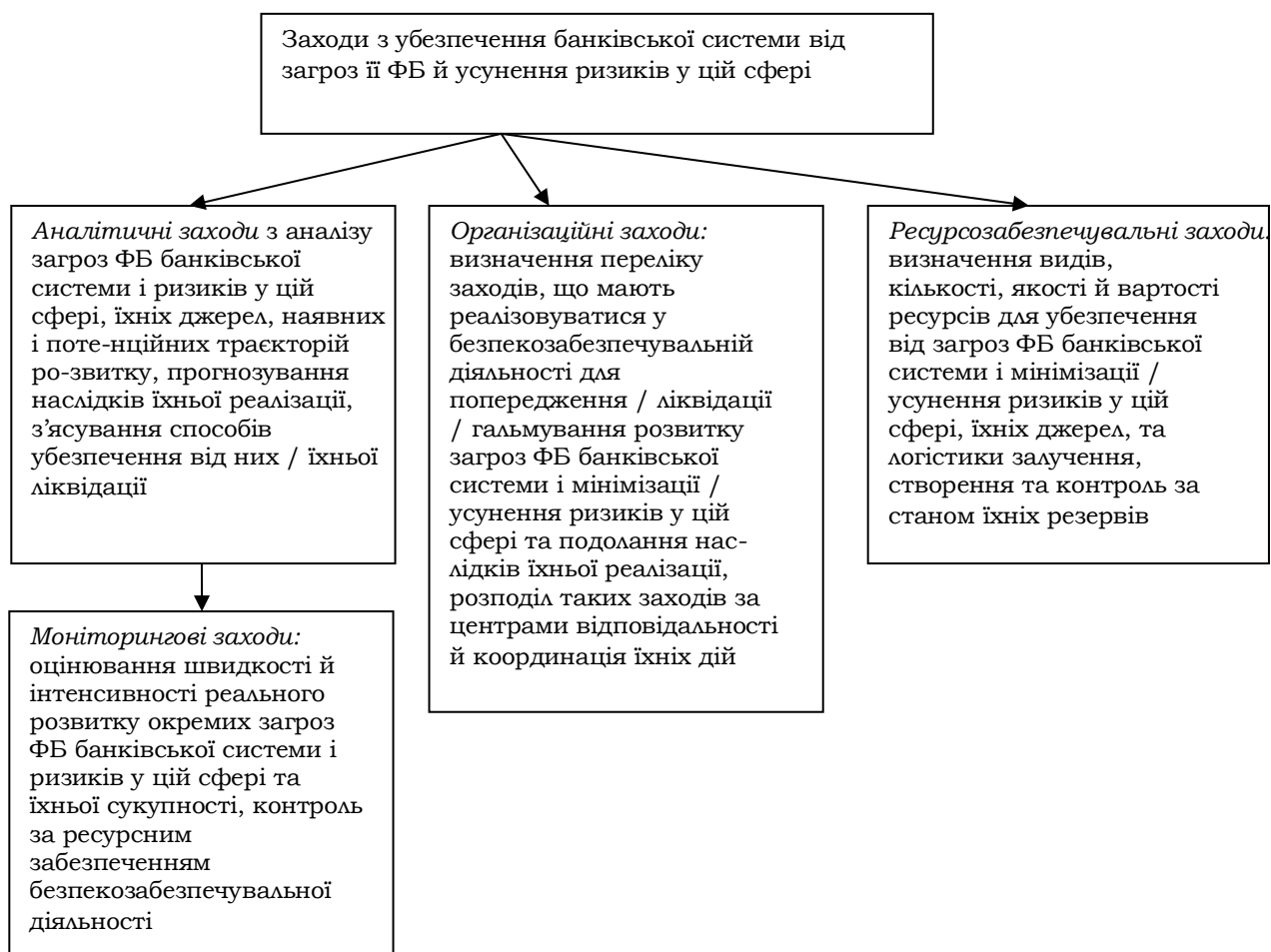

Рис. 1. Заходи з забезпечення банківської системи від загроз її ФБ й усунення ризиків у цій сфері

Fig. 1. Measures to secure the banking system from threats to its FS and eliminate risks in this area

Важливе місце в забезпеченні банківської системи України від загроз і мінімізації / усуненні ризиків у банківській сфері має належати досконалій банківській інфраструктурі, в якій значущою повинна стати й інфраструктура забезпечення безпеки банківської діяльності (рис. 2).

Для повного і своєчасного виявлення **загроз депозитній безпеці банківської системи**, на наш погляд, необхідні:

- дослідження ощадної системи не лише як заощаджень у різних формах як таких, кількості і структури вкладників, переліку ощадно-інвестиційних інструментів / інститутів, а для вивчення їхніх емерджентних властивостей – їхньої сукупності з певними зв'язками, узгодженостями і функціонуванням в єдиній системі;

- визначення Міністерством економіки України, Держстатслужбою і НБУ рівня зайнятості, доходів і витрат та ощадних пріоритетів домогосподарств, кількості вкладників цієї категорії економічних агентів;

- з'ясування Національним банком України (НБУ), Асоціацією українських банків

(АУБ) і Незалежною асоціацією банків України (НАБУ) рівня зацікавленості вкладників заощаджувати в організованих формах; попиту на депозити домогосподарств і юридичних осіб (подорожчання / здешевлення залучених на депозити ресурсів) / попиту комерційних банків (КБ) на депозитні сертифікати НБУ (ставок і обсягів депозитних операцій НБУ, кількості допущених до цих операцій КБ); частки коштів громадян у загальному обсязі залучених КБ коштів; рівня депозитів на 1 фізичну / юридичну особу; часової / валютної структури депозитів;

- оцінка НБУ, АУБ і НАБУ стану державного регулювання депозитної діяльності КБ та їхньої депозитної політики; переліку й якості депозитних продуктів, наявності квазі- і «металевих» депозитів, оптимального періоду й обсягу зберігання депозитів; рівня отриманих економічними агентами доходів від розміщення їхніх коштів на депозити та трансакційних витрат клієнтів КБ на депозитні операції; фактів впливу депозитних коштів;

Рис. 2. Банківська інфраструктура
Fig. 2. Banking infrastructure

– урахування НБУ, АУБ, НАБУ і КБ реалій формування альтернативного до банківських депозитів напрямів заощаджень, пов'язаних з відтоком валютних депозитів, вкладанням коштів в інструменти фондового ринку;

– визначення Урядом / Міністерством фінансів України, НБУ і Фондом гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО) реального фінансового стану ФГВФО, його спроможності у разі потреби компенсувати вкладникам гарантовані кошти, залежності від субсидій з Державного бюджету України;

– з'ясування наявності добросовісної / руйнівної конкуренції на депозитному ринку України.

Підвищення рівня **депозитної безпеки банківської системи України**, на наш погляд, може бути досягнуто завдяки розробці й реалізації дієвих заходів з убезпечення вкладників і банківських установ від виявлення наявних і можливих загроз і мінімізації ризиків депозитної діяльності. У цьому плані, зокрема, вбачаються доцільними:

підготовка НБУ законодавчих ініціатив з: законопроекту про депозитну діяльність, який би регламентував стандартизацію інформації про відсоткові ставки КБ за депозитними рахунками (щорічний відсотковий дохід; період, протягом якого він установлений; інформація про мінімальні залишки на рахунку і строках вимог, що мають дотримуватися для одержання доходу; мінімальна сума початкового депозиту для відкриття рахунку і одержання оголошеного доходу; заява про те, що регулярні збори й інші умови можуть скоротити дохід); плату за обслуговування депозитних рахунків (строки й умови нарахування відсотків і плати за обслуговування) для усвідомленого вибору вкладниками пропозицій КБ, що сприятиме

фінансовій стабільності, поліпшенню конкуренції між КБ і прийняттю вкладниками рішень щодо депозитних рахунків на підставі надійної інформації;

визначення граничної суми страхового відшкодування «за вкладом» / «за банком» / «за владником», тобто за сукупністю всіх депозитних продуктів одного вкладника незалежно від того, чи були вони відкриті в одному чи кількох КБ (виплата граничної величини за кожним депозитним продуктом / кожним КБ); поширення гарантування на вклади юридичних осіб (на кшталт Швейцарії) і спеціальні рахунки, на яких акумулюються кошти на капітальний ремонт багатоквартирних будинків;

«подовження» ресурсної бази КБ завдяки збільшенню гарантованого державою обсягу вкладів за їх розміщення на строк понад три роки;

запровадження інвестиційних депозитів, за якими частина суми, одержаної КБ від вкладника, інвестується в інструменти (цінні папери (ЦП)) фондового ринку з гарантованою пропонованою ставкою дохідності, а також доходами від зростання вартості портфеля ЦП і виплати дивідендів;

підвищення гарантій для пенсіонерів, одиноких матерів, сиріт, інвалідів;

фіксація КБ в своїй депозитній політиці оптимального для них обсягу залучених вкладів і його практичного досягнення; забезпечення наявності різних форм і видів банківських депозитів, гарантії їхньої сумісності і диверсифікації депозитних операцій (вибору суб'єктів депозитних операцій для зниження ризиків і підвищення прибутку); «прив'язки» депозитної ставки до тривалості строку зберігання депозитів; узгодженості депозитних операцій і операцій з надання кредитів за сумами і строками депозитів і кредитів; забез

печення захищеності вкладників від інфляції (депозитні відсотки мають перевищувати розмір інфляції);

інформування НБУ всіма КБ про кожен депозит, що становить 5% загального обсягу їхніх депозитів;

пільгове розміщення в КБ пенсійних накопичень домогосподарств з гарантією їхнього виключно цільового використання;

підвищення привабливості й розвиток ринку депозитних сертифікатів;

правове й організаційно-методичне опрацювання НБУ і ФГВФО України безпосередньої участі крупних вкладників у фінансовому оздоровленні КБ за допомогою процедури *bail-in* (примусової конвертації вимог кредиторів третьої черги у субсидійовані позики, за якими можливе одержання доходу / статутний капітал КБ), що уможливить не відкликання ліцензії у КБ, мінімізацію витрат держави, перспективу зростання платоспроможності КБ. При цьому мінімізація ризику невиконання КБ зобов'язань зумовлюватиметься не відкликанням НБУ ліцензій у КБ, що проходять процедуру санації.

Розробка й реалізація дієвих заходів з убезпечення КБ і позичальників від можливих загроз і мінімізації ризиків кредитної діяльності сприятиме підвищенню рівня **кредитної безпеки банківської системи України**. Це, зокрема:

законодавче розділення кредитної банківської діяльності і операцій КБ із ЦП завдяки виключенню із ст. 49 Закону України «Про банки і банківську діяльність» тези абзацу першого: «Як кредитні у цій статті розглядаються операції, зазначені у п. 3 частини третьої ст. 47 цього закону, а також: 1) здійснення операцій на ринку ЦП від свого імені».

введення до цього закону норми, що чітко обмежує спекулятивні операції КБ із ЦП: не більше 3% капіталу першого рівня;

виокремлення у фінансових операціях таких, що спрямовані на розвиток реального сектору (кредитування підприємств і населення), надання особливого місця бізнес-мікрокредитуванню (Гриценко, 2015);

визначення загроз кредитній діяльності КБ / кредитному процесу / кредитному портфелю; наявності / відсутності загроз надійності тих чи інших кредитів; ступеня концентрації ризиків у цих сферах;

комплексна оцінка: рівня відсоткових ставок за кредитами і ризику їхнього збільшення КБ в односторонньому порядку, ризику девальвації національної валюти в разі одержання валютних кредитів; простроченої заборгованості КБ; зростання / падіння рин

кової ціни заставного майна; доступності / відсутності своєчасної і в необхідному обсязі державної підтримки кредитної діяльності КБ;

перетворення банківської діяльності, що використовує проектне фінансування, на рушійну силу банківського кредитування;

законодавчі зміни щодо виокремлення в Державному бюджеті України і місцевих бюджетах коштів на державне гарантування інвестиційних програм і розширення субсидіювання відсоткових ставок за інвестиційними кредитами;

розширення за участю НБУ і МФО (IFC) практики «зеленого кредитування» / сталого фінансування завдяки розробленню стратегії НБУ з «зеленого» та сталого фінансування; прийняттю відповідних стандартів та політики для побудови сталого фінансового сектору в Україні; розбудові спроможності НБУ щодо включення аспектів ESG до нормативно-правових актів про корпоративне управління в КБ України та стандартів розкриття інформації про ESG для банків, розробленню вимог з управління екологічними й соціальними ризиками в КБ; обміну знаннями і розбудова спроможності НБУ; здійсненню заходів із підвищення обізнаності для установ, що є об'єктами регулювання з боку НБУ¹;

законодавче закріплення нормативу, за яким КБ, навіть продаючи стороннім інвесторам свої кредити, зобов'язуються залишати 5-20 % вартості активів на своєму балансі для стимулювання ризик-менеджменту, а також посилення регулятивного контролю за економічними агентами, які купують сек'юритизовані активи;

створення реєстру банківських гарантій; розробка НБУ і Міністерством внутрішніх справ механізму захисту перетоку банківських кредитів у тіньовий обіг за рахунок створення інформаційної клієнтської бази;

розширення практики досудового стягнення заставного майна / виведення заставного майна з конкурсної маси за банкрутства заставодержателя.

Для підвищення обґрунтованості оцінки кредитоспроможності позичальників КБ доцільно запровадити RPA-систему (Robotic Process Automation) – роботизовану систему для розрахунків коефіцієнтів кредитоспроможності за інформацією з різних джерел, що уможливить зниження кредитного ризику за автоматизованої перевірки клієнтів і GRC-систему (Governance, Risk and Compliance) – систему управління ризиками, що інтегрує комплексний аналіз великого спектра ризиків, що сприятиме вдосконаленню кредитної політики КБ, уникненню збитків і зміцненню ФБ.

¹ Національний банк та IFC спільно працюватимуть над розвитком «зеленого фінансування». URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ta-ifc-spilno-pratsyuvatimut-nad-rozvitkom-zelenogo-finansuvannya> (дата звернення: 16.04.2021).

Поліпшенню виявлення загроз **валютній безпеці банківської системи України** та ризиків у цій сфері має прислужитися:

вжиття НБУ, Міністерством економіки України та Міністерством фінансів України заходів зі зменшення обсягу тіньового валютного ринку в Україні;

вдосконалення валютних регулювань й контролю, управління НБУ офіційними золотовалютними резервами (ЗВР) (оптимізація структури ЗВР, розміщення їхніх складових та використання);

розширення інструментів законодавчого регулювання капітальних валютних операцій; унормування застосування в Україні криптовалют;

оптимізація надання КБ валютних кредитів;

підвищення уваги НБУ, АУБ і НАБУ до перебігу міжнародних валютних і розрахункових відносин для покращення курсоутворення;

розвиток наукових досліджень і підготовки аналітичних матеріалів з непродуктивного впливу вітчизняного капіталу за межі України;

протидія НБУ і правоохоронними органами здійсненню шахрайських операцій та фальшиванню іноземної валюти.

Розробка й реалізація дієвих заходів з убезпечення банківської системи від можливих загроз і мінімізації ризиків інвестиційної діяльності сприятиме підвищенню рівня **інвестиційної безпеки банківської системи України**. Це, зокрема:

поліпшення регламентації інвестиційної діяльності КБ;

визначення оптимальних способів реалізації стратегічних й тактичних цілей інвестиційної діяльності / основних напрямів інвестиційної політики КБ / джерел формування інвестицій;

поліпшення інвестиційного клімату та підвищення інвестиційної активності економічних агентів й інвестиційної привабливості КБ і банківської системи загалом;

недопущення ірраціональних інвестицій;

удосконалення інвестиційної політики і забезпечення інвестиційної рівноваги КБ;

розширення переліку використовуваних банківськими установами інвестиційних інструментів;

підвищення НБУ і КБ рівня інвестиційного менеджменту, поліпшення сек'юритизації активів;

поліпшення ризик-менеджменту завдяки розробці переліку показників інвестиційних ризиків та визначенню їхніх оптимальних / критичних значень; з'ясуванню джерел і банків даних про такі ризики; постійний перегляд складу портфеля ЦП, що котируються,

хеджування інвестиційних ризиків за допомогою диверсифікації банківського портфеля ЦП; обмеження загальної відкритої позиції КБ за інструментами, схильними до інвестиційних ризиків.

Підвищенню рівня **прибутковтвірної безпеки банківської системи України** сприятиме своєчасне виявлення загроз і ризиків у цій сфері щодо:

розвитку кредитної й інвестиційної діяльності КБ;

вдосконалення маркетингової діяльності КБ завдяки застосуванню конфліктно-динамічної концепції стратегічного маркетингу на ринку банківських послуг за безперервної конкуренції для правильної ідентифікації КБ своєї позиції на ринку, що максимально відповідає їхнім масштабам, рівням капіталізації, лінійці банківських продуктів і послуг, визнанню брендів;

оптимізації витрат банківських установ; застосування НБУ комплексу заходів з фінансових ін'єкцій і субординованих кредитів КБ, що перебувають на межі банкрутства;

створення НБУ і Міністерством фінансів України механізму компенсації КБ фінансових утрат, завданих їм унаслідок політичних рішень з виходу з економічної кризи.

Для підвищення достеменності виявлення **загрози зростання тінізації банківської системи України**, що негативно позначається на її ФБ, слід підвищити обґрунтованість з'ясування:

НБУ, АУБ і НАБУ рівня трансакційних витрат входу КБ на вітчизняний ринок банківських послуг і функціонування на ньому, а також оцінки Міністерством економіки України і НБУ за допомогою різних застосовуваних для цього методів наявного рівня і прогнозу тінізації грошового обігу / тіньового валютного ринку в Україні / вітчизняного БС та офшоризації банківської системи; розвитку нелегального ринку кредитування і лжекредитування; неправомірного користування пільгами за кредитами; Міністерством економіки України, Міністерством фінансів України і НБУ – рівня тінізації банківської діяльності, пов'язаної з дезінтермедіацією на фінансових ринках України;

Держфінмоніторингом і НБУ – участі КБ у відмиванні коштів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванні тероризму і поширення зброї масового знищення.

Сьогодні дуже важливим стає своєчасне й повне виявлення **воєнних загроз ФБ банківської системи України**, зумовлених чинною війною. Постійні кібератаки, можливі ракетні удари по дата-центрах КБ, руйнування банківських відділень і тривалі блекнути, зростання збитковості КБ (на-

самперед, внаслідок зростання обсягів непрацюючих кредитів за неможливості позичальників їх обслуговувати) – це лише частина воєнних загроз для банківської системи. Набагато більше шкодять їй не прямі дії терористів, а опосередковані: *втрата заставного майна та падіння платоспроможності позичальників*. Недаремно питання роботи банківської системи та її захисту в умовах війни обговорювалося на засіданні Ставки верховного головнокомандувача 5 грудня 2022 року.

Зживаються дієві заходи протидії загрозам інформаційним системам КБ. Попри війну КБ продовжують розвивати і тестувати стійкість своїх інформаційних систем (DOS-атаки передбачені в архітектурі системи безпеки), інвестують в проекти з впровадження новітніх програмних продуктів, проводять тести на проникнення (Penetration Test)¹.

Паралізувавши банки, Кремль прагне посягти паніку серед українців та зупинити українську економіку, зокрема промисловість, яка обслуговує потреби Збройних сил України. Існує й *загроза пошкодження чи зруйнування міжбанківської інфраструктури, зокрема системи електронних платежів (СЕП)*, що забезпечує перекази з рахунку одного КБ на рахунок іншого, а також розрахунки з державним бюджетом. Росіянам не вдалося зробити це за допомогою хакерських атак (найбільші українські банки фіксують постійний тиск у вигляді хакерських атак на їхні системи, інколи інтенсивність хакерських атак посилювалася, зокрема під час оголошення українськими волонтерами масштабних зборів), тому вони намагаються втілити цей план за допомогою ракетних ударів по енергетичній інфраструктурі. Утім, вітчизняні КБ для убезпечення від ракетних ударів вдаються до диверсифікації центрів опрацювання даних (ЦОД) рівня TIER 3 (високий рівень надійності обладнання та інфраструктури): основний та резервний (де дублюються найбільш критичні функції, пов'язані в тому числі з обслуговуванням клієнтів), які повністю дублюють функції один одного; перенесення всіх електронних процесів КБ у хмарні сервіси за межами країни (дозвіл на проведення таких операцій після 24 лютого надав НБУ). Останнє дозволяє не лише вберегти дані клієнтів та фінансові операції від атак росіян, а й дозволяє КБ не залежати від перебоїв з електроенергією. Крім того, НБУ затвердив мережу відділень КБ, які працюватимуть за будь-яких обставин. Зокрема, такі відділення повинні мати доступ до Інтернету та джерело безперебійного живлення. КБ також надають

можливість безперебійно працювати своїм співробітникам, забезпечуючи їх робочими місцями з доступом до Інтернету, стабільним живленням, запасом питної води та їжі.

Справжні масштаби збитків, яких зазнають КБ унаслідок війни, можна буде оцінити лише після її завершення. Тоді НБУ оцінить якість активів, з'ясує ситуацію з проблемними кредитами та потребу в докапіталізації².

Підвищення рівня ФБ банківської системи можливе за рахунок:

зміцнення фінансового потенціалу НБУ (підвищення ліквідності ЗВР, активізація купівлі золота у населення, КБ й інших економічних агентів, диверсифікація інвестиційних інструментів завдяки випуску золотих інвестиційних монет) і БС вітчизняної економіки; підвищення безпеки заощаджень вітчизняних економічних агентів й ефективності їхнього використання для соціально-економічного розвитку України;

Для поліпшення забезпечення ФБ банківської системи України необхідні:

удосконалення державного регулювання банківської діяльності;

розробка й реалізація дієвих механізмів протидії тіншовим процесам і підвищенню криміналізації в банківській сфері.

Удосконаленню виявлення загроз ФБ банківської системи та ризиків у цій сфері з метою підвищення рівня її ФБ сприятимуть:

розробка й реалізація Концепції забезпечення ФБ банківської системи, здатної адаптуватися до знову виникаючих загроз і ризиків й оптимізувати витрати на забезпечення ФБ банківської системи загалом та її структурних елементів;

застосування за проведення моніторингу та аналітичної діяльності системи безпекових індикаторів, визначення їхніх порогових значень і відхилень від них наявних показників функціонування банківської системи для вжиття заходів з убезпечення функціонування банківської системи.

Для більш обґрунтованого застосування зазначених індикаторів їх доцільно розбити на цільові групи. Так, на наш погляд, правомірно виокремлювати інституціональні / структурно-інституціональні, монетарні індикатори, індикатори ресурсної, депозитної, кредитної, валютної, боргової, інвестиційної, інфляційної безпеки, фінансового стану, фінансової незалежності, фінансової рівноваги, фінансової стабільності, фінансової гнучкості, індикатори фінансової надійності, платіжних систем. При цьому слід ураховувати, що не всі індикатори, попри їхню

¹ Вінокуров Я. «Вдарити по центру банківських операцій». Чи можуть російські терористи «покласти» банки? URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/12/15/695046/> (дата звернення: 15.12.2022).

² Вінокуров Я. «Вдарити по центру банківських операцій». Чи можуть російські терористи «покласти» банки? URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/12/15/695046/> (дата звернення: 15.12.2022).

властивість характеризувати рівень ФБ банківської системи України, мають усталені порогові значення, а, відтак, сьогодні можна користуватися встановленими експертами значеннями, а також продовжувати дослідження з визначення відсутніх порогових значень.

Таким чином, індикаторами ФБ банківської системи є:

інституціональні / структурно інституціональні індикатори:

інституціональна насиченість банківськими послугами (кількість КБ та філій / кількість КБ і філій на 100 тис населення (забезпеченість населення КБ), співвідношення КБ за розміром, регіональна концентрація КБ, кількість і перелік виконуваних КБ операцій, банківських продуктів, послуг, що ними надаються);

частка КБ з найбільшими активами (5 КБ / 20 КБ) у сукупних активах БС;

активи / пасиви банківської системи в абсолютних величинах і відсотках до ВВП (сукупні активи до ВВП – **80-100%**);

власні кошти (капітал) банківської системи в абсолютних величинах і відсотках до ВВП (**10%**) / активів банківської системи (капіталізація банківської системи);

рівень офшоризації капіталу банківської системи;

рівень концентрації сукупних активів (**80/20 %**);

рівень концентрації власного капіталу (**80/20 %**)

відношення ринкової капіталізації БС до балансової вартості акціонерного капіталу КБ;

динаміка надання НБУ ліцензій КБ і відкликання їх;

відношення позабалансових операцій (надання банківських гарантій і відкриття акредитивів) до активів банківської системи ($\leq 20\%$);

рівень довіри населення до банківської системи;

монетарні індикатори:

коефіцієнт монетизації ($M2/VВП$);

грошові агрегати (грошова база, грошова маса);

показники грошово-кредитної мультиплікації (емісія кредитних грошей);

частка грошової бази, що забезпечує кредитну емісію, у грошовій базі в країні;

коефіцієнти мультиплікації;

співвідношення темпів зростання грошової бази, що забезпечує кредитну емісію, з темпами зростання грошової бази в ЦБ і з темпами зростання готівкових коштів поза КБ;

частка грошової бази, що функціонує в економіці / забезпечує товарообіг у загальній грошовій базі в країні;

відношення динаміки частки активів банківської системи до рівня монетизації економіки, % (порогове значення **100%**);

частка грошової бази в БС у грошовій базі в країні;

частка безготівкових коштів у сукупній грошовій масі;

співвідношення грошової бази БС і обсягу готівки поза КБ;

співвідношення грошової бази БС і грошової бази поза КБ;

співвідношення темпів зростання коштів БС і темпів зростання коштів держави й домогосподарств;

індикатори ресурсної безпеки банківської системи:

відповідність середніх строків залучення і розміщення коштів;

часова структура кредитів і депозитів (до 1 року; понад 1 рік), % (порогове значення **30%; 70%**)

коефіцієнт трансформації (залучені БС фінансові ресурси / надані БС кредити) (**0,1 (розмістити в кредити можна не < 10% залучених ресурсів)**);

відношення обсягу ліквідних активів до залишків коштів на поточних і розрахункових рахунках, % (≥ 20);

рівень іммобілізації активів на будівлі, споруди, обладнання, придбання нерухомості (витрати) ($\leq 20-25\%$ їхньої балансової вартості);

відношення високоліквідних активів до поточних пасивів, % (≥ 20)* (тут і далі * за (Мойсеєнко & Мартинюк, 2012);

індикатори депозитної безпеки банківської системи:

стан заощаджень домогосподарств;

обсяг депозитів фізичних і юридичних осіб на одного жителя / одну компанію;

депозити фізичних осіб у відсотках до ВВП, пасивів БС, грошових доходів населення;

депозити юридичних осіб в абсолютних величинах і відсотках до ВВП / пасивів БС;

ставки і обсяги депозитних операцій НБУ, кількість допущених до цих операцій КБ;

частка нестабільних депозитів у сукупних депозитних ресурсах;

співвідношення стійких депозитів до кредитів та інвестицій;

співвідношення нестабільних депозитів до кредитів та інвестицій;

співвідношення фактичної величини граничної суми страхового відшкодування за вкладами за час існування системи гарантування вкладів та її розрахункової величини, визначеної з урахуванням рівня інфляції;

частка рахунків фізичних осіб в КБ, що покривається системою гарантування вкладів (**90%**);

відношення розміру страхового відшкодування вкладів до ВВП;

масштаб страхового захисту (обсяг страхової відповідальності ФГВФО / сукупний обсяг депозитів) **(40-60%)**;

частка коштів у ФГВФО **(1,5-2% сукупного обсягу депозитів)**;

відношення ФГВФО до сукупного обсягу страхової відповідальності / сукупного обсягу потенційно можливих виплат ($\geq 5\%$);

індикатори кредитної безпеки банківської системи:

кредити, надані економічним агентам, в абсолютних величинах і відсотках до ВВП / активів банківської системи ($\geq 45-60$)**;

напрями розміщення кредитних ресурсів (фізичним / юридичним особам / секторам національної економіки / галузям господарського комплексу країни / територіям);

обсяг наданих кредитів на одного жителя;

закредитованість домогосподарств (кредит домогосподарствам / доходи домогосподарств, **% (30-50)****;

частка банківських кредитів в загальному обсязі інвестицій підприємств / організацій в основний капітал;

динаміка структури внутрішнього кредиту (за строками / валютою);

частка міжбанківських кредитів у пасивах, **% (20-25%)**;

співвідношення отриманих і наданих міжбанківських кредитів ($>1, 4$ – загроза для кредитної і фінансової стійкості)*;

кредитний розрив (різниця між відношенням кредиту до ВВП і середнім рівнем цього співвідношення за минулі періоди), в. п. ($\leq 4-8$)**;

подовження / зменшення строків кредитування;

рівень банківських внутрішніх і зовнішніх запозичень;

обсяг кредитів корпоративному сектору / ВВП, **% (70-75)****;

темпи зростання відношення кредитів приватному сектору до ВВП, **% (117)****;

структура банківських пасивів за категоріями первинних кредиторів;

динаміка банківської маржі;

загальний обсяг і частка проблемних кредитів **(5-10%)** та її динаміка;

ставка рефінансування НБУ;

коефіцієнт покриття ставки рефінансування середньозваженою кредитною ставкою в економіці (Єгоричева & Прасолова, 2017) ($\leq 0,85$, що він більше, тим привабливішим для КБ є рефінансування НБУ)**;

коефіцієнт відношення кредитів до зобов'язань (оптимально – 0,53-0,9 – низька кредитна стійкість; $<0,53$ – загроза збитків)*;

коефіцієнт кредитного ризику (обсяг проблемних кредитів / сума резервів під кредитні операції) (≤ 1)*;

індикатори валютної безпеки банківської системи:

стан національної валюти (участь гривні у платіжно-розрахункових відносинах);

загальна валютна позиція (відкрита валютна позиція за всіма іноземними валютами в гривневому еквіваленті / капітал КБ) характеризує валютну стійкість КБ, **% (≤ 30)***;

частка іноземної сукупної банківської позиції в сукупному власному капіталі, **% (порогове значення 20%)**;

обсяг ЗВР з урахуванням ефекту переоцінки іноземної валюти, позаяк вони зберігаються не лише в доларах США, а й інших валютах (за зміни курсу долара стосовно інших валют змінюється доларова оцінка ЗВР);

індикатори боргової безпеки банківської системи:

обсяг сукупного (внутрішнього і зовнішнього) боргу БС;

співвідношення внутрішнього і зовнішнього боргів БС **(50:50)**;

борговий тягар банківської системи **(вважається прийнятним, коли відношення накопичений борг / поточний ВВП незмінне)**** (тут і далі ** за (Соловаров, 2019);

відношення внутрішнього боргу БС / активи БС, **% (≤ 30)****;

відношення зовнішньої заборгованості банківської системи до її сукупних активів ($\leq 25-30$)**;

відношення зовнішньої заборгованості БС до сукупних пасивів БС, **% ($<10-15$)****;

співвідношення довгострокової зовнішньої заборгованості БС і короткострокової зовнішньої заборгованості БС, **% (70:30)****;

вартість ЦП у портфелі КБ до погашення та їхня частка у загальному боргу економічних агентів БС, **%**;

частка банківських облігаційних позик у сукупному обсязі облігаційних позик країни;

обсяг ОВДП в обігу, що знаходяться у власності КБ, за основним боргом та їхня частка у загальному боргу економічних агентів БС / загальному обсязі ОВДП в обігу, **%**;

частка боргу БС у суверенному боргу країни;

відношення державного боргу, боргів реального і банківського секторів до ВВП;

відношення іноземної сукупної банківської позиції до обсягу сукупного власного капіталу БС (≤ 20)%;

динаміка чистої позиції за зовнішнім боргом БС (різниця між зовнішнім боргом і зовнішніми активами БС);

діапазон безпечного рівня зовнішнього боргу в сукупних пасивах БС ($<10-15$)%;

граничне значення зовнішніх облігаційних позик БС ($\leq 3\%$ до ВВП);

співвідношення короткострокової і довгострокової зовнішньої заборгованості БС (довгострокова / короткострокова як **70:30**)**;

обсяг коштів обов'язкових резервів КБ в НБУ та їхня частка у загальному боргу економічних агентів БС, %

коефіцієнт обслуговування боргу (платежі за накопиченим БС боргом як на погашення частини боргу, так і виплату відсотків / обсяг його поточних доходів);

індикатори інвестиційної безпеки банківської системи:

обсяг і динаміка інвестиційних ресурсів КБ; індекс реальної вартості інвестиційних ресурсів КБ;

обсяг і динаміка банківських інвестицій; вартість ЦП придбаних банками в абсолютних величинах і відсотках до ВВП / активів БС;

частка торгового й інвестиційного портфеля ЦП в активах, % (≤ 20);

частку інвестиційних вкладень в активах КБ;

структуру (галузеву / територіальну / пооб'єктну) інвестицій КБ;

приріст активів у розрахунку на обсяг інвестицій;

приріст прибутку у розрахунку на обсяг інвестицій;

показники альтернативної дохідності інвестування в реальний сектор національної економіки порівняно з інвестуванням у дохідні фінансові активи;

частка вкладень у ЦП строком понад 5 років в активах КБ;

індикатори інфляційної безпеки банківської системи:

індекс споживчих цін;

зростання інфляції вище таргету, встановленого НБУ;

інфляційні очікування економічних агентів;

індикатори ФБ платіжних систем:

рівень централізації; частки платежів через платіжну систему ЦБ і приватні платіжні системи;

співвідношення обсягу платежів і витрат на їхнє проведення, час і швидкість проведення платежів;

індикатори фінансового стану:

кількість КБ, що виконують економічні нормативи і норми резервування НБУ;

різниця між кредитними і депозитними ставками, в.п. ($\geq 3-4$);

частка комісійного доходу в операційному доході, % ($\geq 30-50$);

відношення адміністративно-господарських й управлінських витрат на здійснення по

точної діяльності до чистого операційного доходу, % (**50**);

рентабельність власного капіталу (≥ 15);

рентабельність сукупних активів ($\geq 1-2$);

фінансовий результат злиттів і поглинань в БС;

індикатори фінансової незалежності:

показник залежності КБ від міжбанківського ринку, % (**8-18-27** – низька, середня і висока залежність. Перевищення порогового значення в 27% свідчить про наявність поточних труднощів в діяльності КБ)**;

частка міжбанківських кредитів (МБК) в загальному обсязі зобов'язань БС, % (**5-40** – значення показника на рівні **25%** забезпечує мінімізацію витрат, **40%** – мінімізацію ризику стійкості)**;

частка МБК, отриманих у валюті балансу, тобто з усіх джерел, у загальному обсязі зобов'язань, % (**20-35** – оптимальне значення)**;

відношення МБК до статутного капіталу БС, % (≤ 600)**;

індикатори фінансової рівноваги:

збалансованість елементів банківської системи;

рівновага між попитом і пропозицією грошей;

рівновага між ЗВР і грошовою масою;

рівновага між попитом і пропозицією банківських послуг / продуктів;

індикатори фінансової стабільності:

позитивна динаміка відношень активів, капіталу, кредитів, прибутку банківських установ до ВВП;

стабільність грошового обігу;

стабільність відсоткових ставок у банківській системі;

стабільність поступального розвитку банківської системи.

Індикаторами ФБ банківської системи є також:

якість регуляторів ринків банківських послуг (індикатор вимірює їхню здатність формулювати й реалізовувати основні положення політики з розвитку БС);

ступінь антикорупційного контролю (індикатор вимірює, якою мірою співробітники регулятора ринку банківських послуг використовують владу для особистої вигоди);

індекс ефективності банківського реформування / трансформації БС.

Критеріями ефективності системи забезпечення ФБ банківської системи слід вважати:

відношення витрат на забезпечення / ціни підтримання ФБ банківської системи до збитків у разі реалізації загроз їй;

порівняння вартості капіталу банківської системи за реалізації Концепції забезпечення її ФБ і за її відсутності;

частота виникнення деструктивних ситуацій, що вимагають вжиття негайних заходів;

частота перегляду політики забезпечення ФБ банківської системи;

співвідношення інвестицій у забезпечення ФБ банківської системи до інвестицій на розвиток банківського бізнесу;

Для підвищення дієвості забезпечення ФБ банківської системи України необхідне *застосування довгострокового прогнозування розвитку банківської системи з огляду на потенційно можливі виклики, загрози і ризики*, позаяк відсутність довгострокових прогнозних трендів її функціонування зумовлює помилкове враження її фінансових стійкості / стабільності / можливості максимізувати ринкову вартість і фінансові результати діяльності банківських установ. Це уможливить нівелювати вплив масштабів вітчизняної банківської системи на її фінансову стійкість / стабільність, оскільки наріжним чинником для формування обґрунтованого судження будуть її довгострокові фінансові стійкість / стабільність; визначити групи вітчизняних КБ, найбільш / найменш схильних до зміни зовнішніх парадигм, з метою оцінки ефективності обраної стратегії й необхідності її подовження, а також оцінити міцність ринку банківських послуг в Україні.

Удосконаленню виявлення загроз ФБ банківської системи та мінімізації / усуненню ризиків у цій сфері сприятиме підвищення рівня наукового обґрунтування цих процесів завдяки підготовці фундаментальних праць з використання конкретних інструментів для цього.

Удосконаленню ризик-менеджменту в КБ для підвищення рівня ФБ банківської системи сприятиме поліпшення оцінки ризиків завдяки: чіткому з'ясуванню ризиків, на які наражається КБ; визначенню спостережною радою і правлінням рівнів ризику, які КБ в змозі прийняти за кожним напрямом діяльності та загалом; ефективного контролю за моніторингом ризиків; підвищенню ефективності доведення затверджених правлінням рівнів прийнятності ризиків до структурних підрозділів КБ; поліпшення прийняття, вимірювання, обмеження, контролю ризиків й підготовки та використання звітності про них; внеску підходів механізмів уникнення ризиків в динаміку кредитування.

Висновки. Таким чином, чітке усвідомлення й реалізація основних напрямів забезпе-

чення банківської системи від загроз її ФБ й усунення / мінімізації ризиків у цій сфері уможливить підвищення рівня ФБ банківської системи загалом та її окремих складових, а відтак і ФБ нашої держави.

Це великою мірою стане можливим унаслідок запропонованих автором, на відміну від існуючих, підходів до повного, достеменного і своєчасного виявлення загроз депозитній, кредитній, валютній, інвестиційній, прибуткотвірній безпекам банківської системи, зростання тінізації банківської системи, а також воєнних загроз ФБ банківської системи України.

Підвищення рівня ФБ банківської системи можливе за рахунок: зміцнення фінансового потенціалу НБУ і БС вітчизняної економіки; підвищення безпеки заощаджень вітчизняних економічних агентів й ефективності їхнього використання для соціально-економічного розвитку України. Для поліпшення забезпечення ФБ банківської системи України необхідні: удосконалення державного регулювання банківської діяльності; розробка й реалізація дієвих механізмів протидії тіншовим процесам і підвищенню криміналізації в банківській сфері. Удосконаленню виявлення загроз ФБ банківської системи та ризиків у цій сфері з метою підвищення рівня її ФБ сприятимуть: розробка й реалізація Концепції забезпечення ФБ банківської системи, здатної адаптуватися до знову виникаючих загроз і ризиків й оптимізувати витрати на забезпечення ФБ банківської системи загалом та її структурних елементів; застосування за проведення моніторингу та аналітичної діяльності системи безпекових індикаторів (інституціональних / структурно-інституціональних, монетарних індикаторів, індикаторів ресурсної, депозитної, кредитної, валютної, боргової, інвестиційної, інфляційної безпеки, фінансового стану, фінансової незалежності, фінансової рівноваги, фінансової стабільності, фінансової гнучкості, індикатори фінансової надійності, платіжних систем), визначення їхніх порогових значень і відхилень від них наявних показників функціонування банківської системи для вжиття заходів з убезпечення функціонування банківської системи.

Для підвищення дієвості забезпечення ФБ банківської системи України необхідні підвищення рівня наукового обґрунтування цих процесів завдяки підготовці фундаментальних праць з використання конкретних інструментів для цього, застосування довгострокового прогнозування розвитку банківської системи з огляду на потенційно можливі виклики, загрози і ризики; удосконалення ризик-менеджменту в КБ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Інституційні трансформації соціально-економічної системи України: монографія / за ред. чл.-кор. НАН України А. А. Гриценко; НАН України, ДУ «Інститут економ. та прогнозування НАН України». К. : 2015. 344 с.
2. Мойсеєнко І. П., Мартинюк О. А. Методика діагностики рівня економічної безпеки банку. *Економічні науки: збірник праць*. 2012. № 8. С. 35-42.
3. Єгоричева С. Б., Прасолова С. П. Аналіз ролі рефінансування в забезпеченні фінансової безпеки банківської системи України. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. № 2. С.249-259.
4. Соловаров А. В. Боргова безпека банківського сектору економіки України : дис... канд. екон. наук: 08.00.08. Київ, 2019. 253 с.
5. Барановський О. І. Філософія безпеки : монографія у 2-х т. Т. 2: Безпека фінансових інститутів. К. : УБС НБУ, 2014. 716 с.
6. Васильчишин О. Б. Фінансова безпека банківської системи України : дис... докт. екон. наук: 08.00.08. Тернопіль, 2018. 529 с.
7. Вовченко Р. С. Фінансова безпека банківського сектору економіки України : дис... канд. екон. наук: 08.00.08. К., 2016. 237 с.
8. Петрук О. М., Петрук А. О. Теоретичні засади забезпечення безпеки операцій банків з похідними фінансовими інструментами. *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. № 3(101). С. 87–98. DOI: [https://doi.org/10.26642/jen-2022-3\(101\)-87-98](https://doi.org/10.26642/jen-2022-3(101)-87-98)
9. Приказюк Н., Погибіль А. Оцінка фінансової стабільності банківської системи України на основі комплексного індикатора та таксономічного показника з урахуванням FSI. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*. 2022. Вип. 2(219). С.25-33. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2022/219-2/4>
10. Коваленко В. В., Болгар Т. М., Сергєєва О. С. Фінансова безпека банківської системи – проблеми виміру та забезпечення. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. № 3 (26). С. 38-45. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v3i26.143847>
11. Коваленко В. В., Радова Н. В. Моніторинг фінансової стабільності банківської системи України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 2(19). С. 321-330.
12. Дубровін О. Забезпечення фінансової безпеки у банківському секторі : дис... канд. екон. наук : 08.00.08. Львів, 2020. 262 с.
13. Danielsson J., Valenzuela M., Zer I. Learning from History: Volatility and Financial Crises. *Review of Financial Studies*. 2018. 31 (7). P.2774 - 2805. DOI: <https://doi.org/10.1093/rfs/hhy049>
14. Квасницька Р. С., Доценко І. О., Приступа Д. В. Формування механізму забезпечення фінансової безпеки банківської установи. *Modern Economics*. 2021. №25. С.73-78. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V25\(2021\)-11](https://doi.org/10.31521/modecon.V25(2021)-11)
15. Федорущенко Б. В. Детермінанти і загрози фінансовій безпеці банківського сектору. *Фінансовий простір*. 2021. № 3. С.44-51. DOI: [https://doi.org/10.18371/fp.3\(43\).2021.435153](https://doi.org/10.18371/fp.3(43).2021.435153)
16. Барановський О. І., Федорущенко Б. В. Формування системи забезпечення фінансової безпеки банківського сектору. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2021. № 5. С.16-27. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v5i40.244854>
17. Барановський О. І., Пугінцева Т. В. Місце і роль ліквідності комерційних банків у забезпеченні їх фінансової безпеки. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2020. № 3. С.4-18. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v3i34.215347>
18. Brown C., Robinson L. Breaking the Cycle: From Poverty to Financial Security for All. *PolicyLink*. 2016. 42 p.
19. Kim C. Strengthening the Global Financial Safety Net: Challenges and Prospects. *Emerging Markets Finance and Trade*. 2016. Vol. 52, Issue 10. Pp. 2212–2220.
20. Nama H. H. State security, societal security and human security. *Jadavpur Journal of International Relations*. 2017. Vol. 21 (1). DOI: <https://doi.org/10.1177/0973598417706591>
21. Славкіна М. А. Економічна безпека банківського сектору національної економіки України : дис... канд. екон. наук: 08.00.03. Запоріжжя, 2019. 198 с.
22. Шило Ж. С. Основні напрями стабілізації банківської системи в умовах ризикової економіки. *Вісник НУВГП*. 2019. № 1 (85). С. 191-202.

Стаття надійшла до редакції 19.11.2022 р.

Стаття рекомендована до друку 18.12.2022 р.

Anastasya Lagno, Postgraduate Student, Lviv National University named after Ivan Franko, 1, University Street, Lviv, 79000, Ukraine
 anastasya_lagno@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-7461-1088>

DIRECTIONS OF SECURING THE BANKING SYSTEM OF UKRAINE AGAINST THREAT TO ITS FINANCIAL SECURITY AND ELIMINATING RISKS IN THIS SPHERE

Abstract. The purpose of this article is to determine directions for securing the domestic banking system from threats to its financial security and eliminating risks in this area. The state of the banking system of Ukraine shows that its financial security is under the influence of numerous threats and risks in this area. However, today there is no effective system for ensuring the financial security of the domestic banking system, which is due to the lack of logically completed studies to clarify the essence and types of such security, identify threats to it and risks in this area, proper security activities with the identification of various effective security measures and perfect risk management. Therefore, the solution of the mentioned problem requires a clear definition of the components of security activities to secure the banking system from threats and eliminate risks, which should include a well-founded complex of analytical, monitoring, organizational and resource provisioning measures. An important place in securing the banking system of Ukraine from threats and minimization/elimination of risks in the banking sector should belong to the perfect banking infrastructure, in which the infrastructure for ensuring the security of banking activity should also become significant. Full and timely detection of threats not only to the financial security of the banking system in general, but also to its deposit, credit, currency, investment, debt, inflation, and profit-making security in particular is necessary to fully protect the domestic banking system from threats to its financial security and eliminate risks in this area. Improving the identification of threats to the FS of the banking system and risks in this area in order to increase the level of its FS will contribute to: development and implementation of the Concept of securing the FS of the banking system, capable of adapting to newly emerging threats and risks and optimizing the costs of securing the FS of the banking system in general and its structural elements; application for monitoring and analytical activities of the system of security indicators, determination of their threshold values and deviations from them of the available indicators of the functioning of the banking system in order to take measures to ensure the functioning of the banking system. For a more justified application of these indicators, it is advisable to divide them into target groups. Legally distinguish institutional / structural-institutional and monetary indicators, indicators of resource, deposit, credit, currency, debt, investment, inflation security, financial condition, payment systems.

Keywords: **Threat, Financial Security, Banking System, Risk, Risk Management.**

JEL Classification: E44; E58; G20; G21.

REFERENCES

1. Gritsenko, A. A. (2015). *Institutional transformations of the socio-economic system of Ukraine*. NAS of Ukraine, SU "Institute of economics and forecasting of the NAS of Ukraine". Kyiv. (in Ukrainian)
2. Moisenko, I. P., & Martinuk, O. A. (2012). Methodology for diagnosing the level of economic security of the bank. *Economic sciences*, 8, 35-42. (in Ukrainian)
3. Yehorycheva, S., & Prasolova, P. (2017). Analysis of refinancing role in ensuring financial security of the banking system in Ukraine. *Actual problems of economics*, 2, 249-259. (in Ukrainian)
4. Solovarov, A. V. (2019). *Debt security of the banking sector of Ukraine's economy*. Kyiv. (in Ukrainian)
5. Baranovskii, O. I. (2014). Security of financial institutions. *Philosophy of security: a monograph in 2 volumes*. UB NBU. (in Ukrainian)
6. Vasylchyshyn, O. B. (2018). *Financial Security of the Banking System of Ukraine*. (Thesis for the degree of Doctor of Economic Sciences, speciality 08.00.08 - Money, Finance and Credit). Ternopil. (in Ukrainian)
7. Vovchenko, R. S. (2016). *National economy's banking sector financial security*. Kyiv. (in Ukrainian)
8. Petruk, O. M., & Petruk, A. O. (2022). Theoretical principles of ensuring security of banking operations with derivative financial instruments. *Economics, Management and Administration*, 3, 87-98. doi: [https://doi.org/10.26642/jen-2022-3\(101\)-87-98](https://doi.org/10.26642/jen-2022-3(101)-87-98) (in Ukrainian)
9. Prykaziuk, N., & Pohybil, A. (2022). Assessment of financial stability of the banking system of Ukraine based on the use of complex and taxonomic indicators with fsi taken into consideration.

- Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, 2, 25-33. doi: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2022/219-2/4> (in Ukrainian)
10. Kovalenko, V. V., Bolgar, T. M., & Sergeeva, O. S. (2018) Financial security of the banking system of Ukraine – problems of measurement and provision. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 3, 38-45. doi: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i26.143847> (in Ukrainian)
 11. Kovalenko, V., & Radova, N. (2019). Monitoring of financial stability ukraine of the banking system. *Eastern Europe: economy, business and management*, 2, 321-330.
 12. Dubrovin, O. (2020). *Ensuring financial security in the banking sector*. (The dissertation work for a PhD degree in economics, specialty 08.00.08 – money, finance and credit). Lviv. (in Ukrainian)
 13. Danielsson, J., Valenzuela, M., & Zer, I. (2018). Learning from History: Volatility and Financial Crises. *Review of Financial Studies*, 31, 2774-2805. doi: <https://doi.org/10.1093/rfs/hhy049>
 14. Kvasnytska, R., Dotsenko, I., & Prystupa, D. (2021). Formation of a Mechanism for Ensuring the Financial Security of the Bank. *Modern Economics*, 25, 73-78. doi: [https://doi.org/10.31521/modecon.V25\(2021\)-11](https://doi.org/10.31521/modecon.V25(2021)-11) (in Ukrainian)
 15. Fedorushenko, B. (2021). Determinants and threats to financial security of the banking sector. *Financial Space*, 3, 44-51. doi: [https://doi.org/10.18371/fp.3\(43\).2021.435153](https://doi.org/10.18371/fp.3(43).2021.435153) (in Ukrainian)
 16. Baranovskyi, O., & Fedorushchenko, B. (2021). Development of the financial security system of the banking *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 5, 16-27. doi: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v5i40.244854>
 17. Baranovskyi, O., & Putintseva, T. (2020). The place and role of commercial banks' liquidity in ensuring their financial security. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 3, 4-18. doi: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i34.215347> (in Ukrainian)
 18. Brown, C., & Robinson, L. (2016). Breaking the Cycle: From Poverty to Financial Security for All. *PolicyLink*. 42 p.
 19. Kim, C. (2016). Strengthening the Global Financial Safety Net: Challenges and Prospects. *Emerging Markets Finance and Trade*, 52(10), 2212–2220.
 20. Hama, H. H. (2017). State security, societal security and human security. *Jadavpur Journal of International Relations*, 21 (1). doi: <https://doi.org/10.1177/0973598417706591>
 21. Slavkina, M. A. (2019). Economic security of the banking sector of the national economy of Ukraine. Zaporozhye. (in Ukrainian)
 22. Shylo, Z. S. (2019). Main directions of stabilization of the banking system under risk economy. *Bulletin National University of Water and Environmental Engineering*, 1, 191-202. doi: <https://doi.org/10.31713/ve1201920> (in Ukrainian)

The article was received by the editors 19.11.2022.

The article is recommended for printing 18.12.2022.